

Comunitatea Elena "Elpis" Constanta

Elementul Elen a fost prezent in Constanta si in Dobrogea neintrerupt inca din epoca precrestina. Continuitatea prezentei grecilor este atestata de diverse inscrisuri si cronici. Este fara indoiala ca Dobrogea crestinata a avut legaturi strinse cu Constantinopolul, pe care, foarte probabil, l-a copiat. Epoca geneveza a Constantei evoca legaturile comerciale cu grecii din Pont.

Din informatiile furnizate de dl. Sarafidis in "Caietul de notite, file de istorie" -extrase din lucrarile unor scriitori anonimi care au trait in perioada Revolutiei si din manuscrisele doctorului Serfioti-aflam ca:

„In anul **1804** goeleta "Evaghelistria" a vandut incarcatura de ulei de masline si masline si a primit in schimb grau si orz, operatiune care a avut loc in "batranul oras Constanta, marfa destinata Demogherontiei din acest oras”.

Daca acestea sunt exacte inseamna ca ele alcatuiesc cea mai veche marturie asupra existentei acestei Comunitati Elene

La **1821** negustorii greci din Constanta dispun îndeajuns de mijloace materiale spre a-si ajuta confratii în lupta pentru neatarnarea patriei. Ei sunt conduși in acea epoca de o „*Demogherontie*”

Faptul acesta se confirma printr-o mentiune ce se gaseste in arhiva doctorului Aristide Serfioti din Galati, mentiune in care se spune ca locuitorii din orasul Constanta trimit obiecte si bani capeteniilor **Iorgache Olympiu** si **Farmachi** ce se gaseau la **1821** la Galati. Iata si acest document:”

Σέ τούτον τον καιρόν φιά.σανε σύνταχα καϊ οί σταλμένοι στήν Δημογερόντων, της Κιουστεντζες ό ένας από το νερό μέ 5ύο λότηκες γεμάτες μέ πολλά χρειαϊ'Ούμενα καϊ μέ γράμμα στον Φαρμάκη, και. 6 άλλος από στερηάς μέ τέσσερα φορτώματα πραγματείες και τρόφιμα και συνδρομή, μέ γράμμα στον Γεωργάκη, γράφοντας και παρακαλόντας νά μή στείλουμε άλλη φορά μπουμπασίρηδες και γίνονται ύποπτοι, παρά νά στείλουμε μήνυμα και ή Δημογεροντία ι)-ά κυττάχη μέ τρόπο νά μας φροντίσι) δι'βτι χρειασι)-οϋμε για νά συνοράμουνε τήν πατρίδα μας.”

In traducere:

“ Pe acea vreme au sosit dis de dimineata si cei trimisi de Demogherontia Chiustengei (Constanta), unul pe apa, cu doua lotci incarcate cu multe lucruri trebuincioase si cu scrisoare catre Farmachi, iar cealalt pe uscat cu patru incarcaturi cu lucruri si de-ale mancarii si ajutoare in bani, cu o scrisoare catre Iorgachi (Olympiu), scriind si rugind sa nu mai trimitem altadata delegati (mumbasiri), caci devin suspecti, ci sa trimitem numai vorba, iar Demogherontia va cauta, cu precautie, sa se ingrijeasca de cele de care vom avea nevoie, pentru ajutorarea patriei noastre”

Dr.Sarafidi

Constanta, Septembrie 1937

Textul de mai sus se gaseste intr-un manuscris intitulat : „*Πρόχειρη φυλλάδα ιστορίας*” (= *Caiet provizoriu de istorie*) și este anonim. El se găsește în arhiva doctorului *Âristide Serfioti*

Privitor la termenul *Δημογεροντία (Demogherontia)*, este greu sa gasim un echivalent in limba romana. Demogherontia era o institutie a crestinilor din Imperiul Otoman, alcatuita din 12 membri, cei mai de seama ai Comunitatii (orasului), care juca rolul unei Institutii Judecatoresti, ocupandu-se de interesele orasenilor (membrilor comunitatii) si procesele dintre ei. Acesti “ Demogherontes” erau “Sfatul Batrinilor” si erau atasati pe linga Episcopii, acolo unde existau Episcopii, iar acolo unde nu erau Episcopii, pe linga Biserica sau Scoala.

O asemenea Institutie era si la Kuistendje, Constanta veche, din **1821**, cand se petrece faptul despre care relateaza manuscrisul.

O “Demogherontie” in orasul nostru gasim si in anul **1864**, cand se construiesc Biserica si Scoala Greaca, dar ea era formata doar din 6 membri, cei mai de vaza, dintre care faceau parte si 2 medici: **Papasaul** si **Vallindas**.

Momentul afirmarii pregnante a Comunitatii Elene incepe cu anii 1858-1860. Este momentul renasterii Constantei si fara indoiala a Elementului Elen. Constructiile de modernizare a Constantei si a Dobrogei au adus un aflux de muncitori greci. Elementul Grec participa la constructia podului de la Cernavoda (1890-1895) si la marile lucrari ale portului Constanta (1895-1909).

Datorita cresterii fara precedent a numarului de membri de origine elena, determina Comitetul Comunitatii, in martie 1863, la numirea unei epitropii formata din 8 membri care au ca scop initierea strângerii de fondurilor pentru construirea unei biserici grecești în Constanța.

Biserica Elena “Metamorfosis”- Constanta – 1900

Biserica Elena "Metamorfosis"- Constanta - 2008

Scoala Greaca din Constanta la 1900

Scoala Greaca din Constanta in 2011

Inceputurile Scolii Elene sunt in jurul anului 1867, data de la care se gasesc primele mențiuni legate de cheltuielile Comunitatii facute pentru procurarea materialului școlar și pentru plata profesorul, Arhimandritul Tsulatis .

Cladirea Teatrului "Elpis" a fost data in folosinta in data de 20 decembrie 1898. Cladirea a fost construita dupa proiectul arhitectului francez **L.Piver**. Antreprenorul a fost de origine greca **I.Vlahopoulos**. A fost singura sala de festivitati din Constanta pentru o lunga perioada de timp.

Teatrul "Elpis" din Constanta - la 1900

Teatrul "Elpis" din Constanta - la 2011

Un rol important în viața culturală a Comunității din Constanța l-a avut Asociația „Elpis”, înființată la 24 septembrie 1890. Lipsa unui club al grecilor din acest oraș i-a determinat pe tineri să fondeze „o societate cu cabinet, de lectură”. Scopul lor era să aibă un loc în care „să petreacă cu plăcere pauza de o oră” pe care o

aveau între cursuri, „lucru care îi va bucura și pe ceilalți”, căci prin aceste lecturi vor „deveni mai utili celor din jur”.

Pina în 1913 au continuat să vină la Constanța grecii, din insulele Chios sau Lesbos, dinspre Tracia de apus, Macedonia de sud, Epir, regiuni aflate încă sub dominație otomană pînă la războaiele balcanice. În 1913 se vor așeza în Constanța și Dobrogea familii de greci prigonite din Bulgaria. Multe alte familii vor căuta adăpost la Constanța după înfrîngerea dezastruoasă a forțelor grecești din Asia Mică din vara anului 1922.

Din perioada interbelică o imagine a Comunității ne este dată de profesorul gimnaziului elen, Stavru Manesis.

„Am cunoscut Comunitatea Elena din Constanța în perioada anilor 1938-1940, perioada în care am funcționat ca profesor la Gimnaziul de aici. Eram, atunci, mulți și împreună formam Elementul Elen.

Construită la extremitatea peninsulei Dobrogei de Nord, capitala a regiunii cu același nume, Constanța număra 82.000 locuitori.

Era al doilea port, ca activitate, la Marea Neagră după Odesa. Constanța era cel mai important centru al comerțului de tranzit al grâului, petrolului și lemnului, derula aceeași activitate în tot cursul anului, deoarece porturile Brăilei și Galațiului nu aveau aceeași posibilitate de a fi folosite, din cauza înghețării Dunării.

În ceea ce privește componența populației orașului, aceasta era: patru cincimi erau români, restul erau străini, dintre care mulți erau greci (în jur de 5.000), majoritatea „Mavro-Thalassites”. Aceia care erau cei mai mulți, noii veniți, proveneau din două mari valuri: după izgonirile bulgărești ale anului 1913 și după catastrofa anului 1922 din Asia Mică.

Toate națiunile Balcanilor și ale Pontului Euxin erau reprezentate aici, fiecare în parte exercitau anumite indeletniciri. Mai puțin românii, care erau de obicei funcționari publici și privați. Erau evreii cu magazine și prăvălii comerciale, turcii vânzători de pasări, bulgarii se ocupau cu vânzarea de legume, armenii aveau cafenele și se ocupau cu negoțul, mai ales cei veniți din Anatolia.

Dintre toți aceștia, cei care se deosebeau în mod evident erau grecii, care întretineau cele mai mari magazine și depozite comerciale aflate în oraș, dețineau cofetării, restaurante cu berării și hoteluri, situate pe străzile cele mai centrale, magazine cu diverse feluri de mărfuri și produse alimentare și de altă natură (brânzeturi, mezeluri, cereale, legume, lemn, cherestea, sticla și mobile), magazine cu articole metalo-casnice etc. Tot ei aveau și întretineau fabrici de cărămidă, țigla, metalurgice, industria de morarit, meșteri de carute, ateliere de fabricare de carute și trasuri care erau folosite foarte mult, aici, ca mijloc de transport, cizmari etc.

Deasemeni, o mare parte dintre grecii, se ocupau și cu comerțul exportului și importului mărfurilor și produselor, citricelor, uleiului de măsline din Grecia, grâului, animalelor, lemnului și cherestelei din România. În portul orașului era imposibil să nu întâlnești zilnic nave grecești care încarcă sau descarcă marfuri.

Nu exista stradă fără magazine și locuințe grecești sau nu se întâmpla ca să nu auzi la fiecare pas limba greacă, care se auzea peste tot, pretutindeni.

Mai mult chiar, limba greacă era cunoscută de o mare parte a locuitorilor. Nu exista magazin în care grecul, care cunoștea puțin sau deloc limba română să nu se descurce minunat întrucât ceilalți cu care venea în contact știau bine limba greacă și în aceste condiții el servea sau era servit în limba lui.

Existau deasemeni mari agenții de navigație, birouri comerciale de navigație, mulți greci lucrau în

domeniul serviciilor publice (Vama, Primarii etc), alții functionau la banci sau birourile întreprinderilor private. În plus o mare parte dintre grecii care trăiau aici erau medici și avocați, alții editori de ziare locale, fara a putea să editeze în tipografiile locale cărți grecești. (din documentele Doctorului Hector Sarafidis, publicate în ziarul grecesc "ETHNOS", la București). Din aceste însemnări, referitoare la doctorii și farmacistii care își exercitau profesiunea în oraș, aflăm că "Thrasivoulos Kefalas, din Keffalinias (Kefallonia), a studiat în Italia și s-a stabilit în 1865 în Constanța, unde a rămas trei ani, împreună cu doi doctori englezi (unu al Companiei Engleze și asociat, venit din Sulina)", erau singurii doctori ai orașului..

Cel de-al doilea doctor, K.Papasaoul, s-a stabilit în oraș în 1866-deci Comunitatea greacă număra doi doctori.

Thrasivoulos Kefalas, în afara de profesia de medic, mai detinea și o farmacie, unde este astăzi farmacia Miga. După moartea acestuia, farmacia a revenit fiului lui Dimitrion, care a întretinut-o până în 1904.

"Doctorul I.Valindas din Kythnou, a studiat în Atena și în Europa, s-a stabilit la Varna și din 1872-1874 la Constanța". Ajuns aici și-a exercitat profesiunea de doctor până la o vârstă înaintată. "A decedat la Atena în 1900. S-a remarcat pentru educația, învătătura și omenia lui. Întotdeauna binevoitor și susținător cu fervoare a situației comunitare a celor două orașe pe unde a trecut și în care a exercitat profesiunea sa, a fost exemplu de dăruire pentru semenii săi și pentru patriotismul său."

Sirul exemplurilor de medici greci care au studiat la școli din Atena nu se oprește aici.

În interiorul orașului, cei de aceeași origine erau posesorii unor case mari și în afara acestora erau și posesori de mari întinderi de pământ, moșii reprezentative.Erau deasemeni proprietari de cinematografe, proprietarul unicului teatru ca și a stabilimentelor balneare erau greci.

Dintre grupurile etnice menționate mai sus întretineau fiecare biserica lor și mulți dintre ei și școlile lor. Existau geamii și sinagogi, biserici creștin-ortodoxe:

(românești, armenești, ale catolicilor și protestanților). Dintre ei se desprind grecii, cei mai vechi dintre toți cu biserica cu cea mai frumoasă așezare construită în apropierea școlii grecești și alături de teatrul grecesc "Elpis".

orașul este un complex, un mozaic de etnii care trăiesc într-o admirabilă armonie, etnii a căror origine este Orientul Apropiat și Europa de Est (ca și Elementul Elen) vorbesc limba lor maternă și fiecare dintre etnii își exercită propria lor religie. Toate aceste motive, despre care vorbesc, mi-au umplut sufletul de mândrie etnică și m-au făcut să-mi amintesc de cetățile antice grecești, de existența lor neîntreruptă pe litoralul acesta ca și al cetăților litoralului mediteranean, mi-au generat în același timp dorința de a cunoaște mai bine spiritul activ al Elementului Elen de aici, urmărind aceasta de la primele încercări de stabilire a grecilor, aici, până la ultima bătălie pentru reușita și bunăstarea lor.

Un valoros ghid și de mare ajutor a fost cercetarea documentelor existente care au aparținut doctorului Hector Sarafidis, care stabilit aici de mulți ani, cunoștea mai bine ca oricare altul istoria Elementului Elen.

Înainte celui de al doilea război mondial în Constanța trăiau, după unele surse, între 6000 și 8000 de greci, iar Comunitatea detinea un important patrimoniu format din școală, spital, teatru, biserică, clădiri, terenuri.

După instalarea regimului comunist, Comunitatea Elena și-a schimbat numele în E.A.M., sub primii pași ai propagandei comuniste.

Ultima fază a venit cu plecarea de bună voie sau gonirea tuturor celor ce nu erau înscrși în partid. Astfel, perioada comunistă a oprit afirmarea grecilor pe scena publică. În această perioadă mulți dintre ei s-au reîntors în patria mamă sau au emigrat în alte țări. Activitatea Comunității Elene a fost reluată în ianuarie 1990.

Astăzi, Comunitatea Elenă "Elpis" numără aproximativ 2500 de membrii. Își desfășoară activitatea atât în incinta Teatrului "Elpis", retrocedat de către statul român în anul 1998, cât și în alte sedii în curs de retrocedare.

Asociația 'ELPIS'

Un rol important în viața culturală a Comunității Elene din Constanța l-a avut ASOCIAȚIA ELENA "ELPIS", creată pentru reanimarea, alinarea și salvarea Elinismului. S-a constituit în 24 Septembrie 1890. Să urmărim viața și activitatea Asociației de la începutul înființării ei:

"Lipsa totală a unui locas de întâlnire a celor de aceeași etnie în Constanța", a încurajat tineretul să întemeieze o "Asociație a tinerilor, care doreau să aibă o sală de lectură, o sală de întâlnire, în zilele de repaus, o instituție care îți oferea posibilitatea să petreci ore plăcute și profitabile".

Se alcătuește un comitet din 5 membri: HARIL.PSARAFTI, ELETERIOS GIOVANOGLU, PANAGIOTIS KOULOUMOUNDRĂ, MENELAOS TRIANTAFILLOU și GEORGIOS KOUZOU și se redactează Statutul.

În Procesul-Verbal din 8 martie 1900 se stabilește scopul

Asociației ca fiind următorul:

Articolul 1 : Asociația are scopul:

- a) Să intensifice legătura cât mai strânsă între etnicii ei.
- b) Să transmită cunoștințe practice și folositoare membrilor ei.
- c) Să ofere posibilitatea educației etice și materiale, a educației morale tinerilor greci. Mijloace educative. Mijloace de învățământ. Școală.
- d) Acordarea, oferirea posibilităților de educație a tinerilor în credința obținerii Independenței Naționale, a însușirii valorilor spirituale, religioase și de frație.

Numărul membrilor Asociației crește în scurt timp. La început se întreține din cotizații, donații și din împrumuturi fără dobândă a membrilor ei, din cumpărarea de acțiuni de la Banca Națională a Greciei. În anul 1894 a avut un buget care revenea la 785.45 franci, iar în anul 1911 un buget de 22.169.40 de franci. Registrul casieriei Asociației este un document doveditor al activității Asociației. Se înregistrează fondul pentru săracii greci, mai mult chiar și pentru străini, așa cum s-a prestabilit ca scop al ei. În luna decembrie a anului 1899, se menționează o scrisoare de mulțumire a Primarului pentru o donație de 100 fr., suma donată pentru săracii orașului. Deasemeni se înregistrează că s-au alocat sume școlii, așa după cum urmează : în 1895, suma de 325fr., în anul 1898 suma de 9.500...în 1922 suma de 20.000, în 1926 suma de 30.000.

Din 1898 Asociația obține o sală proprie cu scena teatrală care se închiriază pentru spectacole de teatru, dansuri, nunți etc. Inaugurarea a avut loc în data de 20 Decembrie 1898. Clădirea a fost construită după proiectul arhitectului francez L.Piver. Antreprenorul a fost de origine greacă I.Vlahopoulos. Este sala de festivități, cea mai frumoasă, cu pardoseala din parchet, cu oglinzi mari, acoperind pereții laterali, cu balcoane în forma de Π. La intrarea din față, lateral există camera pentru garderoba și bufetul, dintotdeauna lângă intrarea principală, se aflau splendide săli alungite pentru ședințe ale Asociației Elenilor, tot acolo se afla și biblioteca cu cărți grecești și străine.

În anul 1899 se construiește o anexă de lucru artistică, la clădirea Asociației, "Compania Artiștilor Liricodramatici" sub președinția lui Aristide Strati, care a ajutat foarte mult activitatea artistică a Asociației

(opera, piese de teatru). In anul 1900 încasările in urma activității artistice au ajuns la 2.000 de franci; in anul 1902 la 1.500 fr.; in anul 1904 la 1.000 fr.; in anul 1905 la 3.000 fr.; in 1915 la 9-10.000 franci.

Pe scena acestei sali in februarie 1902 a prezentat marele autor de tragedii Evaghelia Paraskevopoulou, apoi Theodoros Pofantis, Ad.Taboularis, Aperrgis (aprilie 1910), Marika Kotopouli (1912), Operetta Papaioannou (februarie 1914) si cunoscutul Attic cu putini ani inainte. Deasemeni, pe aceasta scena s-au produs artiștii tuturor comunităților străine si multe, foarte bune, trupe românești.

Artiști amatori greci au jucat cele mai bune piese ale repertoriului grecesc, de la "Golfo" si de la "Iubitul Păstoritei" pina la "Burini" a lui Bogri si "Tatăl educa" a lui Mela.

Cei care au deținut presedintia Asociației au fost: Aristide Stratis, Tsitsilianopoulos, Paxinos, Hr.Kalderimis si Zotos Konstantinidis.

In 1905 se inființează si "Secția Muzicala" sub conducerea d-lui Zotou Konstantinidou, Hr.Gragopoulou si M.Karavasili. Cel mai mare succes al secției, in afara de cor, a fost orchestra de mandoline, care a dat concerte in favoarea Comunității in anul 1916. Războiul a obligat la încetarea activității artistice a Asociației, care a fost reluata sub conducerea lui Z.Konstantinidi in 1921. Colaborează intens cu amatorii dand reprezentații muzico-teatrale la Teatrul Asociației. In anul 1922 Polidoros Sarafidis, avocat, fratele doctorului era la conducerea teatrului si dupa aceea din nou Konstantinidis.

Din 1915 se desprind din Asociație o parte din membri care se dedica activității filantropice cunoscuta sub denumirea: "Uniunea Doamnelor de Ajutorare a Săracilor". Fondata de doamna Georghiadou, prima președinta, d-na Kakia Grangopoulou. Dupa aceasta Angheliki Kontoghirghi, Fotika Sismani, Eleni Papazoglou. Uniunea organiza serate dansante, făcea cheta s.a.m.d., ofereau ajutor lunar catre concetățenii de etnie greaca, săraci, întrețineau pe perioada de iarna cantina, menționata mai inainte, pentru elevii săraci si acordau ajutoare familiilor nevoiașe cu ocazia sărbătorilor Crăciunului, se organiza serbarea pomului de Crăciun, se imparteau obiecte de îmbrăcăminte, țesături(stofe) si încălțăminte elevilor lipsiți de posibilități materiale.

Alta secție se desprinde din Asociația "Elpis", "Secția Sportiva", iar echipa de fotbal a acestei Asociații s-a aflat ca valoare pe culmi ajungând cândva Campioana României. Avea stadion in vecinătatea Bisericii Elene.

Președintele Secției din 1923 a fost dl. Antonio Patras. Ulterior Asociația a dobindit si "Secție Filologica" cu președinte dl.I.Ibrakin a cărui opera teatrala a fost jucata de amatori.

Pentru înfrumusețarea clădirii s-a străduit mult si a oferit mult președintele de atunci Spiros Laskaridis.

In sala mare aveau loc, deasemeni, sărbătorirea aniversarilor naționale si serbărilor școlare, conferințe si spectacole școlare etc.

Citeva informații interesante din procesele-verbale ale Asociației:

In Martie 1903 se declara membri de onoare ai Asociației: Grigorios Maraslis, N.Kapsalis (Președinte al "Elenismului" si Rector al Universității din Atena), Timoleon Arghiropoulos (Președinte al Asociației Filologice "Parnassos"), Spiros Lambru si P.Karolidis (Profesor Universitar). In Martie 1905 s-a făcut cheta pentru "Apărarea Naționala". In 1921 s-a gindit si înființat "Atelierul Femeilor Grecoaice". In 1922 au fost găzduiți pentru șapte luni mulți refugiați din Asia Mica. Cu ajutorul Comunității, pe lingă faptul ca li s-a oferit găzduire, s-au organizat atunci si trei trimiteri de refugiați in Grecia de la București si Brăila. In anul 1924 s-a constatat ca pentru clădirea Asociației cheltuielile au depășit suma de 600.000 franci. In aceasta suma s-au calculat impreuna si cheltuielile reparațiilor efectuate clădirii, care a suferit distrugeri, in timpul primului război mondial, reparații efectuate dupa război. In 1932 au avut loc reprezentații ale amatorilor in favoarea reconstruirea scolii Comunității Elene din Sulina.

Președinții ai Comunitatii Elene de-a lungul timpului:

1890 - 1893 A.GHEORGIADI

1894 – 1895 N. HATZIKYRIAKOS (din VARNA)

1895 – 1896 IOANNIS PSARAVTIS

1896 – 1897 N.HATZIKYRIAKOS și L. KULUMUNDRAS

1897 – 1898 LASK. LASKARIDIS

1898 - 1899 N.NIKOLETOPOULOS și K.XANTHOPOULOS

1899 - 1900 L.LASKARIDIS și N.NIKOLETOPOULOS

1900 – 1902 STAMOS MAVROGHIANNIS

1902 – 1908 N. NIKOLETOPOULOS

1908 – 1909 N. HATZIKYRIAKOS

1909 - 1910 TROHANI N.GHEORGHE

1910 – 1913 PANAGIOTIS FRANGOPOULOS

1913 - 1915 G.TSITSILIANOPOULOS

1915 - 1916 D.DIMITRIOU

1916 - 1919 (închisa activitatea din cauza războiului)

1919 – 1920 I. XANTHOPOULOS

1920 - 1921 D.DIMITRIOU

1922 – 1924 I. XANTHOPOULOS

1924 - 1927 G.SKROU

1927 - 1933 P.SARAFIDIS și N.PLOMARITIS

1933 - 1940 SP.LASKARIDIS

1940 - 1945 (inchisa activitatea din cauza razboiului)

1945 - 1948 THEODOROS DANILOPOULOU

1948 - 1990 (perioada comunista a interzis afirmarea grecilor in Romania)

1989 - 1998 ANTONIADIS EFTIMIE

1998 - 2010 HIROPEDIS ANTON

2010 - 2014 ANTONIADIS EFTIMIE

2014 - 2015 CHIREA NICOLAE

2015 - ANTONIADIS ANTON